

sobota, 22.02.2020

Środa popielcowa

Środa Popielcowa w kalendarzu katolickim jest to pierwszy dzień wielkiego postu. Jest to dzień pokuty przypadający na 46 dni przed Wielkanocą.

Według obrzędów katolickich tego dnia kapłan posypuje głowy wiernych popiołem. Obrzęd ten ma miejsce w czasie liturgii słowa po homilii i zastępuje akt pokuty. Kapłan ze złożonymi rękami zachęca najpierw wiernych, by zjednoczyli się z nim w modlitwie błagalnej o poświęcenie popiołu. Mszał Rzymski określa dwie formuły modlitewne. W obu jest mowa o czterdziestodniowym okresie pokuty i błaganu o oczyszczenie z grzechów, przez który ma przygotować wiernych do uczestnictwa w Misterium Paschalnym Chrystusa. Następnie następuje właściwy obrzęd posypania. Wierni zbierają się przy stopniu komunijnym, a kapłan posypując ich głowy mówi: *Nawracajcie się? i wierzcie w Ewangelię? lub prochem jeste? i w proch się obrócisz*. Jeśli obrzęd ma miejsce w czasie Mszy św., następuje po nim modlitwa powszechna i liturgia eucharystyczna.

W Środę Popielcową katolików obowiązuje wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych (od 14. roku życia) i post ścisły (między 18. a 60. rokiem życia), czyli ograniczenie liczby posiłków do jednego pełnego w ciągu dnia. Tego dnia wierni nie są zobowiązani do uczestniczenia we mszy świętej.

W pierwszych wiekach chrześcijaństwa poszczono przez okres 40 godzin – w Wielki Piątek i Wielką Sobotę. Post trwający przez 40 dni poprzedzających święto Paschy chrześcijańskiej, najprawdopodobniej rozpowszechnił się w pierwszej połowie IV w. Zgodnie z kanonem 5 soboru nicejskiego I (325) rozpoczynał się on w szóstą niedzielę przed Wielkanocą, a kończył się w Wielki Czwartek. Takie terminy potwierdzał Euzebiusz z Cezarei („De sollemnitate paschali” 4,5), św. Atanazy (Listy święteczne) oraz Egeria w „Itinerarium Aethiopiae”. Listy św. Atanazego oraz zachowane mowy papieża św. Leona I Wielkiego wspominały o okresie wielkiego postu, jako czasie czterdziestodniowych ćwiczeń duchowych.

Panował więc obyczaj poszczenia od pierwszej niedzieli wielkiego postu (czyli 6 tygodni przed Niedzielą Palmową), a Wielkim Czwartkiem. Odliczając niedziele, podczas których nie poszczono, oraz dodając dni między Niedzielą Palmową, a Wielkim Czwartkiem, okres wielkiego postu trwał 40 dni. Od początku V w. silniej akcentowano święto Zmartwychwstania Pańskiego, a tym samym do wielkiego postu włączono Wielki Piątek i Wielką Sobotę. Wielki post trwał więc 6 tygodni, czyli licząc bez niedziel – 36 dni. Cztery, brakujące do liczby 40, dni, dodano do wielkiego postu pod koniec pontyfikatu papieża Grzegorza Wielkiego, czyli przełomie VI i VII wieku. Rozpoczęcie wielkiego postu zostało przesunięte na środę poprzedzającą pierwszą niedzielę postu. Sakramentarz gelazjański z V wieku nawiązuje do Środy Popielcowej nazywając ją *caput quadragesimae* (dosł. „głowa czterdziestnicy”).

Późniejsza nazwa „Środa Popielcowa” wywodzi się z rytów sakramentu pokuty. Począwszy od połowy V wieku, w poniedziałek następujący po pierwszej niedzieli wielkiego postu wypełniano obrzęd wypędzania publicznych pokutników, na których ciążyły duże przewinienia. Pokutnicy przystępowali do tajnej spowiedzi przed biskupem (albo wyznaczonym przez niego delegatem), po czym, o wyznaczonej godzinie stawiali się przed wejściem do kościoła. Byli wprowadzani do środka, a biskup i prezbiterzy posypywali im głowy popiołem. Wypowiadano przy tym formułę pochodzącą z biblijnego wersetu: „Pamiętaj człowiecze, że jesteś prochem i w proch się obrócisz; czyn pokutę, abyś miał życie wieczne” (Rdz 3,19). Następnie biskup kropił wodą święconą ich, a następnie przeznaczone dla nich ubrania pokutne. Po Litanii do Wszystkich Świętych (podczas jej odmawiania leżeli na posadzce kościoła) byli wypędzani na

zewnątrz. Od początku VII wieku obrzęd ten był sprawowany już w środę, przed pierwszą niedzielą wielkiego postu. W wieku X do obrzędu, obok publicznych pokutników, stawali także zebrani wyznawcy. Synod w Benewencie (1091) zalecał wiernym udział takim obrzędzie, jako znak rozpoczęcia postu. Kolejnym aktem utwierdzenia rytuału, była akceptacja papieża Urbana II, który zalecał stosowanie go przez biskupów i prezbiterów. Mszał Rzymski z 1474 wymienia Środę Popielcową pod nazwą *Feria Quarta Cinerum*. Później obrzęd został powielony w średniowiecznych pontyfikałach (szczególnie w Pontyfikale Durandusa i dalej – bez zmian – do Pontyfikału Rzymskiego.

[embedyt] <https://www.youtube.com/watch?v=YCHApCv13DU>[/embedyt]